

YHTEENVETO KESKUSTELUSTA KOLTANSAAMENKIELINEN VARHAISKASVATUKSESTA 30.4.2025

Keskustelu on osa Saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen ja kolttakulttuurisäätiön keskustelutarjaa koltansaamen kielen tilanteesta.

Aluksi: Koltansaamen kielistä varhaiskasvatusta järjestetään kielipesätoimintana Ivalossa ja Sevettijärvellä. Koltansaamenkielisiä lapsia asuu myös muualla, joten tarvitaan toimintamalleja ja tukea myös näille perheille. Ivalon koltansaamenkielisessä kielipesässä on keväällä 2025 yhteensä seitsämän lasta. Kielipesässä työskentelee kaksi työntekijää. Sevettijärven kielipesässä on viisi lasta ja kaksi työntekijää. Ivalon koulussa on syksyllä 2024 aloittanut koltansaamenkielinen esiopetusryhmä. Sevettijärvellä on koltansaamenkielistä opetusta.

Keskustelun ja vanhemmille suunnitun kyselyn pohjalta koltansaamenkielisessä varhaiskasvatuksessa nousi esille seuraavat haasteet:

Henkilöstön riittävyys: Henkilöstön riittävyys on haaste ja tarvitaan lisää koulutettuja lastenhoitajia ja opettajia. Inarin kunnalla on ollut vaikeuksia saada koltansaamenkielisiä sijaisia, ja vakinaisten työntekijöiden eläköityminen lähivuosina lisää painetta löytää uusia työntekijöitä. Yksi ratkaisu tähän olisi kielen opiskelussa, jotta pätevää suomenkielistä henkilöstöä saataisiin kielikoulutuksiin. Lapin yliopistolla alkaa yhteistyössä Oulun yliopiston kanssa syksyllä 2026 varhaiskasvatusopettajan koulutus. Tähän koulutukseen olisi hyvä saada äidinkielistä hakeutumaan. Käytännössä kuitenkin potentiaalisia äidinkielistä opiskelijoita on vähän, ja opinnot kestävät noin kolme vuotta, joten parhaassakin tapauksessa varhaiskasvatuksen opettaja olisi töissä vasta 2030.

Materiaalipula: Materiaalipula on ongelma ja sitä voidaan pyrkiä ratkaisemaan kielipesätoiminnan koordinaation resursseilla. Tarvitaan lisää kotona käytettävää materiaalia ja oppimateriaaleja varhaiskasvatukseen. Kaikkea materiaalia puuttuu, tämä käy ilmi mm. Helena Korpelan selvityksessä [Saamenkielisten oppimateriaalien monet kasvot : Selvitys saamenkielisen oppimateriaalin tilanteesta ja tulevista tarpeista - Valto](#). Materiaalipulaan esitettiin ratkaisuksi myös Inarin kunnan Oummu râäst raaj -hanketta. Keskustelussa ei kuitenkaan päästy ratkaisuun, miten materiaalia voitaisiin tuottaa enemmän ja tästä on syytä jatkaa keskusteluja toimijoiden kanssa.

Toiminnan jatkuvuus: Vanhemmat ovat huolissaan koltansaamenkielisen varhaiskasvatuksen toiminnan jatkuvuudesta ja kielitaitoisen henkilöstön saatavuudesta. Kunta työnantajana pohtii minkälaista tukea tulisi tarjota työntekijöille ja toisaalta, miten säilyttää työn pitovoima. Kyselyssä tuli esille, että vanhemmat arvostavat kielipesätyötä ja pitävät kielipesää erittäin tärkeänä osana myös kulttuurin siirtämistä lapselle.

Tuki perheille ja varhaiskasvatuksessa työskenteleville: Vanhemmat toivovat lisää tietoa ja keskustelua saamenkielisten lasten oikeuksista, sekä yleistä tukea kielen elvytykseen ja kulttuurin siirtämiseen. Saamelaiskäräjien rooli nähdään tärkeänä perheiden tukemisessa. Keskustelussa tuli ilmi, että työntekijät voivat tarvita tukea koltansaamen kielen puhumiseen ja tähän tarvitaan kieliyhteisön kannustusta, mutta myös ammatillista täydennyskoulutusta kuten kielenhuoltokoulutuksia. Vanhemmat pitäisi saada kannustettua myös opiskelemaan kieltä, mutta mm. aikuiskoulutustuen lakkautus on voinut vaikeuttaa opiskelumahdollisuuksia. Vanhempainiltojen ja somemateriaalin kautta voisi lisätä tukea perheisiin. Perheille pitää myös tiedottaa mahdollisuudesta hakea koltansaamenkielistä täydentävää varhaiskasvatusta esiopetuksessa oleville lapsille.

Muita keskusteluissa esille tuotuja näkökulmia

Paikkojen riittävyys: Tällä hetkellä Ivalon ja Sevettijärven kielipesissä on tilaa uusille lapsille. Tilanne voi kuitenkin muuttua nopeasti, jos uusia perheitä muuttaa paikkakunnalle. Myös henkilöstötilanne vaikuttaa siihen, kuinka paljon kielipesään voidaan avata varhaiskasvatuspaikkoja.

Yhteistyö eri yksiköiden / koulun kanssa: Yhteistyö koulun kanssa on tärkeää, jotta siirtymä varhaiskasvatuksesta kouluun sujuisi paremmin. Tällä hetkellä yhteistyö ei toteudu kielipesän ja koulun välillä Sevettijärvellä, mutta Ivalossa on tehty edistysaskelia. Yhteistyö koulun kanssa tukisi myös kielipesätyöntekijöitä. Inarin kunnassa järjestetään koltansaamenkielinen muskari säännöllisesti ja niissä on järjestetty etäyhteys Sevettijärven kielipesään. Myös koltansaamenkielinen luokka on osallistunut muskariin paikan päällä.

Resurssihenkilöt: Tarvitaan tiedotusta, että kielipesään saa tulla vierailemaan resurssihenkilönä. Nyt on ollut haastavuutta saada ihmisiä käymään kielipesässä ja tähän tarvittaisiin rakenne. Keskusteltiin voiko Saamelaiskäräjien lastenkulttuurikeskus Mannu auttaa tässä.

Kotiseutualueen ulkopuoliset perheiden haasteet ja tarve vertaistuelle ja yhteisöllisyydelle. On tärkeää löytää keinoja, joilla nämä perheet voivat saada tukea ja yhteyden toisiinsa. Perheet asuvat laajasti eri paikkakunnilla Suomessa. Koltasaamelaisia lapsia on sijoitettu joissakin tapauksissa pohjoissaamenkieliseen varhaiskasvatukseen/kielipesään. Tästä ei ole tarkkaa tietoa, miten onnistuneena tätä menetelmää voidaan pitää tai miten hyvin tämä tukee lapsen kasvua omaan kieleen ja kulttuuriin. Saamelaiskäräjät voisi koota kielipesien henkilöstölle jonkinlaista "näin voit tukea toista saamen kieltä puhuvaa lasta omassa kielipesäryhmässäsi" -ohjeistusta ja materiaalipakettia. Myös kotiseutualueella voi olla tilanne, että koltansaamenkielinen lapsi sijoitetaan eri saamenkieliseen ryhmään. Lisäksi tarvitaan myös toimia varhaiskasvatuksen lisäksi, mitkä tukevat perheiden työtä lasten kasvamisessa kieleen ja kulttuuriin.

Saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvien kolttien lukumäärästä tai asuinpaikoista ei ole tarkkaa tietoa. Kyläkokouksella ei ole olemassa virallisia tietoja koltasaamelaisten määrästä. Inarin kunnan alueella asuvien koltasaamelaisten määrästä on arvio, mutta kyläkokouksella ei ole keinoja selvittää kotiseutualueen ulkopuolella asuvien määrää.

Seurantatehtävät:

- **Kielipesän resurssihenkilöt:** Kehitetään suunnitelma, jolla saadaan lisää resurssihenkilöitä kielipesiin, mukaan lukien koululaiset ja ikäihmiset. (Saamelaiskäräjät, Inarin kunta)
- **Vanhempien tuki:** Selvitään, miten saamelaiskäräjät voivat tarjota enemmän tukea koltansaamenkielisten lasten vanhemmille, erityisesti kotiseutualueen ulkopuolella asuville perheille. (Saamelaiskäräjät)
- **Materiaalipula:** Laadi suunnitelma materiaalien tuottamiseksi koltansaamenkieliseen varhaiskasvatukseen, mukaan lukien mahdollisuus vapaaehtoisten osallistumiseen. (Eri toimijat omilla resursseillaan, hankkeet)
- **Koulun ja kielipesän yhteistyö:** Kehittää yhteistyötä koulun ja kielipesän välillä, erityisesti Sevetijärvellä, jotta varmistetaan saumaton siirtymä varhaiskasvatuksesta kouluun. (Inarin kunta)
- **Vanhempainillat:** Järjestetään säännöllisiä vanhempainiltoja, joissa käsitellään koltansaamenkielisten lasten kielellisiä oikeuksia ja tarjotaan tukea vanhemmille. (Inarin kunta)